

Nynorsk grammatikk

Substantiv

Hankjønn

Endinga
-ar, -ane i
fleirtal. Merk
at det gjeld
også når
substantivet
sluttar på -ar:
lærarar

Ubestemt form eintal	Bestemt form eintal	Ubestemt form fleirtal	Bestemt form fleirtal
ein gut	guten	gutar	gutane
ein lærar	læraren	lærarar	lærarane

Unntak, slik bøyer du også *fot, bonde, nagl*:

Ubestemt form eintal	Bestemt form eintal	Ubestemt form fleirtal	Bestemt form fleirtal
son	sonen	søner	sønene

Desse orda har uregelrett bøyning: far – faren – fedrar – fedrane, bror – broren – brør – brørne, feil – feilen – feil – feila, kjeks – kjeksen – kjeks – kjeksa, mann – mannen – menn – mennene, ting – tingen – ting – tinga, sko – skoen – sko – skoa, skor – skorne.

Hokjønn

Ein vanleg
feil er å skrive
jentar – jentane,
buksar – buk-
sane osv.

Ubestemt form eintal	Bestemt form eintal	Ubestemt form fleirtal	Bestemt form fleirtal
jente	jenta	jenter	jentene
seng	senga	senger	sengene

Unntak, ord som endar på -ing har endingane -ar og -ane i fleirtal:

setning	setninga	setningar	setningane
---------	----------	-----------	------------

Inkjekjønn

Ubestemt form eintal	Bestemt form eintal	Ubestemt form fleirtal	Bestemt form fleirtal
hus	huset	hus	husa
møte	møtet	møte	møta

Merk denne forma, her er det inga ending. Ein vanleg feil er å skrive *møter*, *epler* osv.

● Ikkje *møtene*, *eplene* osv.

Unntak, ord på -um, -eum eller -ium, Slik bøyer du også orda *stadium*, *studium*, *museum*:

medium	mediet	medium	media
--------	--------	--------	-------

Verb

-ar i presens eller -er i presens? Ta fortidsprøva: er endinga -a i preteritum, skal det vere -ar i presens. Er endinga -te eller -de i preteritum, skal det vere -er i presens. Veksling mellom ulike infinitivs-endingar er ein vanleg feil.

Infinitiv:

Du må velje om du vil bruke -e på alle infinitivar eller -a på alle infinitivar:

Å vere, ete, lese, synge/syngje, kaste, bake

Å vera, eta, lesa, synga/syngja, kasta, baka

(Er du ikkje fornøgd med dette? Finn ut kva kløyvd infinitiv er!)

Svake verb - a-verb

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å kaste	kastar	kasta	har kasta

Den største gruppa av verb er svake a-verb. Dei heiter a-verb fordi endinga er -ar i presens.

Svake verb – e-verb

Andre svake verb har endinga -er i presens, difor namnet e-verb.

Hovudregelen er:

- Verb der du kan seie «-et» på bokmål, er a-verb på nynorsk (i 95 % av tilfella):
«kastET» → kasta, «hoppET» → hoppa
- Endinga -te i preteritum når stammen av verbet sluttar på **FLaSKePoSTaR + N**
- Endinga -de i preteritum ved dei andre verba. Sjø fleire detaljar nedanfor:

Verb som sluttar på -nn og -m(m) kan også få -de i preteritum, slik som verba kjenne – kjende, rømme – rømde, dømme – dømde, svømme – svømde.

Verb der stammen sluttar på ein av desse konsonantane, **FLaSKePoSTaR + N**, har -te i preteritum:

å lyse, kjøpe, føre, hjelpe, diskutere, kjenne	lyser, kjøper, fører, hjelper, diskuterer, kjenner	lyste, kjøpte, førte, hjelpte, diskuterte, kjente	lyst, kjøpt, ført, hjelpt, diskutert, kjent
--	--	---	---

Legg merke til at veldig mange nynorske verb har -er i presens, akkurat som i bokmål. Det er lett å tru at alle verb skal ha endinga -ar, men det er altså feil.

1. Verb der stammen sluttar på ein av desse konsonantane, **V-DaG**, har -de i preteritum:

arbeide, greie, leve, hende, ringe, sende	arbeider, greier, lever, hender, ringer, sender	arbeidde, greidde, levde, hende, ringde, sende	arbeidd, greidd, levd
---	---	--	-----------------------

Legg merke til at *arbeidde* og *greidde* har dobbel konsonant pga. diftongen i stammen.

Legg merke til at endinga her er litt ulik. Du kan også bruke endinga -d(d) i desse orda: *arbeidd, greidd, levd*.

2. Verb med øy i stammen har -de i preteritum og -t i perfektum:

Drøyme, gløyme, høyre, køyre, bøye	Drøymer, gløymer, høyrer, køyrer, bøyer	Drøymde, gløymde, høyrde, køyrde, bøygde	Drøymt, gløymt, høyrt, køyrt, bøygd
------------------------------------	---	--	-------------------------------------

Svake verb – j-verb

Desse verba har inga ending i presens, og nokre har vokalskifte:

Her har også bokmål vokalskifte i mange av dei same orda: *spurte, fortalte, smurte*

telje, spørje, fortelje, leggje (legge), velje, selje, setje (sette), skilje, smørje, krevje	tel, spør, fortel, legg, vel, sel, set, skil, smør, krev	talde, spurde, fortalde, la, valde, sette, skilde, smurde, kravde	talt, spurt, fortalt, lagt, valt, sett, skilt, smurt, kravt
--	--	---	---

Ein vanleg feil er å skrive *legger, velger, setter* osv. etter mønster frå bokmål.

Svake verb – kortverb

Desse har same endingar som på bokmål:

å nå, tru, døy, bu, ro, sy, trø	når, trur, døyr, bur, ror, syr, trør	nådde, trudde, døydde, budde, sydde, trødde	nådd, trudd, døydd, budd, sydd, trødd
---------------------------------	--------------------------------------	---	---------------------------------------

Desse verba kan også ha endinga -tt: nått, trutt, døytt, butt, sytt, trøtt.

Sterke verb

Den fulle bøyinga til sterke verb står i dei aller fleste ordbøker.

Sterke verb følgjer sju ulike bøyingsmønster:

Hugs: Ingen -t her, slik det er i bokmål (*skrevet, drevet, sluppet* osv.).

Hugs: Inga ending her, for bokmål har endinga -er (*driver, skriver*).

Merk at det er litt ulike vokalar her, både i preteritum og perfektum.

Infinitiv	Presens	preteritum	perfektum
1 å bite, drive, skrive, grine, rive, skrike	bit, driv, skriv, grin, riv, skrik	beit, dreiv, skreiv, grein, reiv, skreik	bite, drive, skrive, grine, rive, skrike
2 bryte, flyge, sugе, flyte, fryse, lyge, skyte	bryt, flyg, syg, flyt, frys, lyg, skyt	braut, flaug, saug, flaut, fraus, laug, skaut	brote, floge, sogе, flote, frose, loge, skote
3 finne, syngе, verte, brenne, dette, drikke, sleppe, springe	finn, syng, vert, brenn, dett, drikk, slepp, spring	fann, song, vart, brann, datt, drakk, slapp, sprang	funne, sunge, vorte, brunne, dotte, drukke, sluppe, sprunge

4 kome, skjere, sove, stele,	kjem, skjer, søv, stel	kom, skar, sov, stal	kome, skore, sove, stole
5 ete, lese, ligge, sitte, sjå, vere, gi	et, les, ligg, sit, ser, er, gir	åt, las, låg, sat, såg, var, gav	ete, lese, lege, sete, vore, gitt
6 fare, le, ta, vekse	fer, ler, tek/tar, veks	for, lo, tok, voks	fare, ledd, teke, vakse
7 blåse, få, gråte, gå, halde, la, tillate	blæs, får, græt, går, held, let, tillet	bles, fekk, gret, gjekk, heldt, let, tillet	blåse, fått, gråte, gått, halde, late, tillate

Verb på -st

Desse verba er både sterke og svake, og dei er avleidde av andre verb:

å finne – finn – fann – har funne → å finnast – finst – fanst
– har funnest.

å syne – syner – synte – har synt å å synast – synst – syntest
– har synst

Mange av desse verba er svært mykje brukte, særleg å synast og å finnast.

Ein vanleg feil her er å kutte -t til slutt, for på bokmål heiter det *finnes, synes* osv.

å finnast, synast, kjennast, møtast, skiljast, slåst, treffast, snakkast	finst, synest, kjennest, møtest, slåst, treffest, snakkast	fanst, syntest, kjendest, møttest, slost, treffest, snakkast	funnest, synst, kjenst, møtst, slåst, trefst, snakkast
--	--	--	--

Adjektiv

Adjektiv følgjer hovudsakleg same reglar på nynorsk som på bokmål:

Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn	Fleirtal
ein stor feil	ei stor moglegheit	eit stort problem	fleire store utfordringar

Adjektiv på -en har ei spesiell bøyning i inkjekjønn: eit **galent** (eller gale) svar, eit **opent** (eller ope) hus, eit **nakent** barn, eit **vakent** blikk – og obs! eit **lite** barn. I fleirtal er bøyinga -ne: fleire **galne** svar, **opne** hus.

Gradbøyning

Hugs at bokmål sløyfer ei staving her: stiligst, modigst

flink, stilig, farleg	flinkare, stiligare, farlegare	flinkast, stiligast, farlegast
-----------------------	--------------------------------	--------------------------------

Samsvarsbøyning

Etter verba *vere*, *verte* og *bli* skal perfektum partisippar av sterke verb bøyast i samsvar med det substantivet eller pronomenet dei står til, slik også adjektiv blir bøyde:

Hankjønn	Hokjønn	Inkjekjønn	Fleirtal
Osten er eten/ ein (opp-)eten ost	Kaka er eten/ ei oppeten kake	Sukkeret er ete/ eit oppete sukker	Bollane er etne/ mange oppetne bollar
Drosjen er komen	Jenta er komen	Varselet er kome	Alle er komne
Han er skriven ut	Ho er skriven ut	Det er skrive ut	Dei er skrivne ut

Partisipp av svake verb skal berre samsvarbøyast når dei står framfor substantivet. Legg merke til endingane, samanlikn med normal partisippbøyning:

ein lagd trasé	ei lagd løype	eit lagt løypenett	fleire lagde løyper
----------------	---------------	--------------------	---------------------

OBS! Utgangspunktet er verbet å *legge/leggje* (ikkje å *lage*).

Pronomen og determinativ

Personlege pronomen		Eigedomsord			
Subjektsform	objektsform	Hankjønn (bil)	Hokjønn (klokke)	Inkjøkjønn (hus)	Fleirtal (bilar)
eg	meg	min	mi	mitt	mine
du	deg	din	di	ditt	dine
han/ ho/ det	han/ ho eller henne/ det	hans/ hen- nar	hans/ hennar	hans/ hennar	hans/ hennar
vi eller me	oss	vår	vår	vårt	våre
de (eller dokker)	dykk (eller dokker)	dykkar (eller dokkar)	dykkar (eller dokkar)	dykkar (eller dokkar)	dykkar (eller dokkar)
dei	dei	deira	deira	deira	deira

Her må du vere konsekvent: Skriv du **de** i subjektsform, må du skrive **dykk** i objektsform, og du må skrive **dykkar** som eigedomsord. Skriv du **dokker** i subjektsform, må du skrive **dokkar** i objektsform og som eigedomsord.

Ein vanleg feil er å skrive *deires*, etter mønster frå bokmål: *deres*.

Det ubestemte pronomenet ein

På bokmål er det vanleg å bruke *man* som eit ubestemt pronomen.

På nynorsk bruker du *ein*: *Ein veit aldri kva ein finn rundt neste sving.*

Samsvar mellom substantiv og pronomen

På nynorsk skriv vi: Fotballen: *Han* er rund. Sola: *Ho* er varm.

På bokmål brukar ein *den* i begge desse tilfella. Dersom pronomenet skal ha trykk, brukar vi *den*: Boka er god. *Den* må du jammen lese!

Spørjeord

kven	kva	kvifor/ korfor	korleis	kva for (ein/ei/eitt/ nokon)	kvar/ kor
hvem	hva	hvorfor	hvordan	hvilken	hvor

Merk forskjellen frå bokmål: **Hva** jeg ikke
visste, var at han var hjemme. Nynorsk:
Det eg ikkje visste, var at han var heime

Teiknsetjing – desse reglane gjeld både for nynorsk og bokmål

Nb! Legg merke til at ein ikkje tillèt **hv-** på nynorsk. Sjå kva som skjer
om du søker på **hv-**kombinasjonen i Word.